

Investigation of First Aid Knowledge Levels of Drivers Using Public Transport in Mardin City Center

Behiye DİLMEN BAYAR¹, Sevinç YAŞAR CAN²

First and Emergency Aid Program, Department of Medical Services and Techniques, Vocational Higher School of Health Services, Mardin Artuklu University, Mardin, TURKEY

ORCIDS: ¹0000-0003-3525-0045; ²0000-0001-9315-9616

ABSTRACT

The aim of this research is to investigate the level of first aid knowledge of the public transportation drivers in the city center of Mardin. The sample of the descriptive research is 100 drivers. All the drivers could not be reached due to their work in shift and constantly changing position. A questionnaire which constitutes of demographic data and first aid questions was used for collecting data. The data were analyzed by using SPSS 22.0 program. While 44% of the respondents expressed that they received first aid training, 56% of those stated that they did not. 100% of those who received training and 98.2% of those who did not receive training respond correctly the question of which phone number need to be dialed in case of a medical emergency situation. Another question is that the trainees gave the most correct answers was the first intervention to be performed during the electric shock and the question they gave most wrong answers was the question of at least how many times per minute a heart massage should be applied to a person whose heart stops. The first intervention to be made during the electric shock was the other question that those who did not get training answered most correctly. The question that the person who did not get training gave the most wrong answer was the intervention to the person with nosebleed. When the answers given to the questions were examined, it was determined that the level of first aid knowledge was insufficient in both those who received training and those who did not receive training. It is suggested that these deficiencies need to be corrected by organizing the first aid training.

Key words: Driver, First Aid, Knowledge level.

Mardin İl Merkezinde Toplu Taşıma Aracı Kullanan Şoförlerin İlk Yardım Bilgi Düzeylerinin Araştırılması

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Mardin il merkezinde toplu taşıma aracını kullanan şoförlerin ilk yardım bilgi düzeylerinin araştırılmasıdır. Tanımlayıcı olarak yapılan araştırmanın örneklemini 100 şoför oluşturmaktadır. İşleri gereği vardiyalı sistemde çalışmaları ve sürekli yerlerinin değişken olmasından dolayı tüm şoförlere ulaşılamamıştır. Verilerin toplanmasında Demografik veriler ve İlk Yardım sorularından oluşan anket formu kullanılmıştır. Verilerin analizi SPSS 22.0 programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırmaya katılanların % 44'ü ilk yardım eğitimi aldığını, % 56'sı ise eğitim almadığını belirtmiştir. Acil tıbbi bir durumda aranacak telefon numarası sorusuna eğitim alanların % 100'ü ve eğitim almayanların ise % 98.2'si doğru cevap vermiştir. Eğitim alanların en fazla doğru cevap verdiği diğer soru ise elektrik çarpması sırasında ilk olarak yapılacak müdahaleyi, en fazla yanlış cevap verdikleri soru kalbi duran bir kişiye dakikada en az kaç kez kalp masajı yapılmalıdır sorusu olmuştur. Eğitim almayanların en fazla doğru cevapladığı diğer soru ise elektrik çarpması sırasında ilk olarak yapılacak uygulama sorusu olmuştur. Eğitim almayanların en fazla yanlış cevapladığı soru burun kanaması olan kişiye yapılacak uygulama sorusu olmuştur. Sorulara verilen cevaplara baktığımızda ilk yardım bilgi düzeyinin eğitim alan ve eğitim almayanlarda yetersiz olduğu belirlenmiştir. Bu eksikliklerin gerekli ilk yardım eğitimlerinin düzenlenerek giderilmesi gerektiği önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Bilgi düzeyi, İlk Yardım, Şoför.

GİRİŞ

Kaza veya hastalık gibi yaşamı tehlikeye düşüren herhangi bir durumda, sağlık görevlileri gelinceye kadar, hayatın kurtarılması ya da durumun daha da kötüye gitmesini önlemek amacıyla hasta/yaralı kişiye olay yerinde bulunan mevcut araç gereçlerden faydalanarak yapılan ilaçsız uygulamalar ilk yardım olarak tanımlanmaktadır (Yürümez ve ark. 2007). İlk yardım olay yerinde bulunan veya en yakın insanlar tarafından uygulanır ve uygulama alanı sınırlıdır. Bu durum düşünüldüğünde toplumdaki herkesin ilk yardım eğitimi alması ve bu uygulamaları bilmesi büyük önem kazanmakta ve neredeyse herkesi bu eğitimi almaya zorunlu hale getirebilmektedir (Bakar 2003). İlk yardım uygulamaları olay yerinde yapılmakta ve profesyonel sağlık çalışanlarının gelmesiyle son bulmaktadır. Meydana gelen tüm kazalarda ölümlerin % 10'unun ilk 5 dakikada, % 50'sinin ilk 30 dakikada meydana geldiği ve uygun zamanda yapılacak ilk yardımla ölümlerin bir kısmının önlenileceği belirtilmektedir (Marangoz ve ark. 2017). Bu oranları düşündüğümüzde toplumdaki herkesin ilk yardım eğitimi almasının ne kadar büyük önem taşıdığını göstermektedir.

Kaza sonrası ölümlerin en aza indirilmesi için ilkyardım eğitimi toplumumuzda gerekli olan eğitim konularındandır. Çoğu kez kazanın hemen yanında herhangi bir sağlık personeli, bununla ilgili tıbbi eğitim almış veya sağlıkla ilgili örgün eğitim bilgilerini kazanmış kişilerin bulunması her zaman mümkün olmamaktadır. Kazaya uğrayan kişilerin hemen yanı başındaki ya da onlara ilk olarak ulaşan kişilerin yapacağı, doğru uygulamalar, ya da kaçınacakları bilinçsiz davranışlar birçok kişinin hayatının kurtulmasını sağlayacaktır (Güler ve Bilir 1994).

Trafik kazaları ülkemizde son yıllarda büyük bir sağlık problemi haline dönüşmektedir. Bu kazalarda hayatını kaybeden ve yaralanan kişi sayısı oldukça fazladır. Emniyet genel müdürlüğü internet sayfasından alınan istatistiklerde 2018 yılında toplam da 428.311 kazanın olduğu bu kazalarda 3000 den fazla kişinin öldüğü 300 binden fazla da yaralının olduğu belirtilmiştir (Anonim 2019). Toplu taşıma kullanan kişiler de yalnız trafik kazaları değil zaman zaman farklı ilk yardım uygulamaları gerektirecek olaylarla da karşılaşmaktadır. Bu durumdan dolayı araç kullanan kişilerin yeterli ilk yardım bilgi

ve becerisine sahip olması büyük önem taşımaktadır.

MATERYAL VE METOT

Tanımlayıcı olarak yapılan bu çalışma, Mardin ilinde şehiriçi hattını kullanan şoförlerde Aralık 2017-Haziran 2019 tarihleri arasında yapılmıştır. Bu araştırma için Mardin Artuklu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan 14.11.2017 tarih ve 2017/01-1 sayılı karar ile onay alınmıştır. Şoförlere istedikleri zaman araştırmadan çekilebilecekleri belirtilmiş olup, onamları alınmıştır. Bu araştırmanın örneklemini Mardin il merkezinde şehiriçi hattını kullanan 100 şoför oluşturmaktadır. Şoförlerin çalışmaya dahil edilmesi için iletişime ve iş birliğine açık olması gerekirken, çalışmaya alınmama kriteri ise şoförlerin iletişimi engelleyecek ruhsal veya fiziksel sağlık probleminin olmasıdır.

Bu çalışmada araştırmacılar tarafından literatüre uygun olarak hazırlanan demografik özellikleri sorgulayan 9 ve ilk yardım ile ilgili 15 soru olmak üzere toplam 24 soruluk anket formu oluşturuldu. Katılımcılara sözel olarak araştırmanın amacı açıklandıktan sonra araştırmaya katılmak isteyenlerin yazılı onamları alınıp, yüz yüze görüşme tekniği ile veriler toplandı. Anket formu 9 sorudan oluşan demografik özellikler (yaş, aylık gelir, eğitim durumu, sigara- alkol kullanımı, iş deneyimi, ilk yardım eğitimi alıp almadığı, aldysa eğitimi nerde aldığı ve ilk yardım gerektirecek bir durumla karşılaşmış karşılaşmadığı) ve Bakar (2015)'in çalışmasında kullandığı ilk yardım anketinden yararlanılarak, bazı güncel ilk yardım konularında (kanama, yanık, triyaj, kırıklar, uzuv kopmaları, elektrik çarpması, kalp masajı, donma, bayılma, epilepsi krizi, burun kanaması ve acil servis telefon numarası) bilgi düzeylerini ölçen sorulardan oluşmaktadır.

Veriler Aralık 2017-Haziran 2019 tarihleri arasında şoförlerle yüz yüze görüşülerek araştırmacı tarafından toplanmıştır. Veri toplama araçları şoförlere verilerek kendilerinin doldurması sağlanmıştır. Her şoförün anket formlarını doldurma süresi ortalama 10-15 dakika sürmüştür. Verilerin analizi SPSS 22.0 programı kullanılarak yapılmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Şoförlerin Sosyo - Demografik Özellikleri (n=100)

Tanıttıcı Özellikler	N	%
Yaş Grupları		
18-30	27	27.0
30 ve üstü	73	73.0
Eğitim Düzeyi		
İlköğretim	58	58.0
Lise	33	33.0
Üniversite ve üstü	9	9.0
Gelir Düzeyi Algılama Durumu		
İyi	13	13.0
Orta	68	68.0
Kötü	17	17.0
Çok Kötü	2	2.0
İş Deneyimi		
1 yıldan az	7	7.0
1-3 yıl	6	6.0
3-5 yıl	12	12.0
5-10 yıl	27	27.0
10 yıl ve üstü	48	48.0
TOPLAM	100	100.0

Tablo 1'de çalışmaya katılan bireylerin sosyo-demografik özellikleri belirtilmiştir. Çalışmaya katılanların % 73'ü 30 yaş ve üzerindedir.

Kişilerin % 58'i ilköğretim mezunudur. Gelir düzeyini % 68'i orta olarak algılamaktadır. İş deneyimlerini % 48'i 10 yıl ve üzeri olarak belirtmiştir.

Tablo 4. İlk Yardım Gerektirecek Olay İle Karşılaşma Durumu

	Karşılaşmış	%	Karşılaşmamış	%	Toplam (n=100)	%
İlk yardım gerektiren bir durum ile	40	40.0	60	60.0	100	100.0

Tablo 4 'te şoförlerin % 60'ının herhangi bir ilk yardım gerektirecek bir durumla karşılaşmamış olduğu belirtilmektedir.

Tablo 2. Şoförlerin Alkol Sigara Kullanım Durumları

	Kullanan	%	Kullanmayan	%	Toplam	%
Alkol	17	17.0	83	83.0	100	100
Sigara	74	74.0	26	26.0	100	100

Tablo 2'de şoförlerin %83'ünün alkol kullanmadığı, %74'ünün sigara kullandığı gösterilmiştir.

Tablo 3. İlk Yardım Eğitimi Alanların Eğitimi Aldıkları Yerler

Eğitim Alınan yer	Eğitim alanlar (n:44)	%
Okulda	9	20.04
Milli Eğitim Kursları	17	38.6
Askerde	18	40.9
Toplam	44	100

Tablo 3 ilk yardım eğitimi alanların ve eğitimi nereden aldıklarını göstermektedir. İlk yardım eğitimi alanların % 40.9'u ilk yardım eğitimini askerde aldığını belirtmiştir. Şoförlerin % 56'sı ise herhangi bir ilk yardım eğitimi almamıştır.

Tablo 5. İlk yardım Eğitimi Alan ve Almayanların Sorulara Verdikleri Yanıtlar

SORULAR	İlk Yardım Eğitimi Alan (n:44)			İlk Yardım Eğitimi Almayan (n:56)			Test Değeri	Önemlilik
	Doğru %	Yanlış %	Bilmiyor %	Doğru %	Yanlış %	Bilmiyor %		
Kanamalarda	54.5	41.0	4.5	45.0	48.0	7.0	$X^2=8.849$	$p=0.01$
Kaynar suyla oluşan yanıkta	50.0	50.0	-	50.0	44.6	5.4	$X^2=2.059$	$p=0.35$
Kaza veya hastalık durumunda ilk yardıma gereksinimi öncelikli olan kişi	72.8	13.6	13.6	69.7	7.1	23.2	$X^2=2.262$	$p=0.32$
Kol/bacak kemiklerinde kırık ya da çıkıklarda	68.2	25.0	6.8	51.8	46.4	1.8	$X^2=5.741$	$p=0.04$
Kol/bacak kopması durumunda	20.5	63.6	15.9	28.6	64.3	7.1	$X^2=2.371$	$p=0.34$
Elektrik çarpmalarında	91.0	4.5	4.5	92.9	7.1	-	$X^2=2.833$	$p=0.24$
İlk yardım uygulamasında ilk olarak yapılması gereken değerlendirme	29.5	68.2	2.3	17.9	66.1	16.0	$X^2=6.172$	$p=0.04$
Kişinin giysisine veya vücuduna zehirli madde bulaşması	54.5	16.0	29.5	67.9	10.7	21.4	$X^2=1.865$	$p=0.39$
Güneş çarpmalarında	79.5	9.1	11.4	82.2	10.7	7.1	$X^2=0.573$	$p=0.75$
Dakikada en az kaç kez kalp masajı yapılmalıdır	11.4	75.0	13.6	19.6	60.7	19.7	$X^2=2.329$	$p=0.31$
Uzun süre soğuğa maruz kalma ve donmada	47.7	43.2	9.1	64.3	32.1	3.6	$X^2=3.248$	$p=0.19$
Havale-sara nöbetinde	52.3	43.2	4.5	30.4	55.4	14.2	$X^2=6.027$	$p=0.04$
Bayılma durumunda	36.3	61.4	2.3	21.4	76.8	1.8	$X^2=2.829$	$p=0.24$
Burun kanamalarında	29.5	66.0	4.5	10.7	89.3	-	$X^2=8.849$	$p=0.01$
Acil tıbbi bir durumda aranacak telefon numarası	100.0	-	-	98.2	1.8	-	$X^2=2.059$	$p=0.35$

Tablo 5'te ilk yardım eğitimi alan ve almayan şoförlerin sorulara verdikleri cevaplar gösterilmiştir. İlk yardım eğitimi alan şoförlerin en fazla doğru cevapladığı soru % 100 oranında doğru cevaplanan acil tıbbi bir durumda aranacak telefon numarası hangisidir sorusu olmuştur. İlk yardım eğitimi almayan şoförlerin en fazla doğru cevapladığı soru % 98.2 oranında doğru cevaplanan acil tıbbi bir durumda aranacak telefon numarası hangisidir sorusu olmuştur. İlk yardım eğitimi alanların en fazla yanlış cevapladığı soru % 75.0 oranında dakikada en az kaç kere kalp masajı yapılmalıdır sorusu olmuştur. İlk yardım eğitimi almayan şoförlerin en fazla yanlış cevapladığı % 89.3 ile burun kanamalarında yapılacak ilk yardım uygulaması sorusu olmuştur. İlk yardım eğitimi alan şoförlerin en fazla bilmiyorum dediği soru % 29.5 oranında kişinin giysisine veya vücuduna zehirli madde bulaşması durumunda yapılacak ilk yardım uygulaması sorusu olmuştur. İlk yardım eğitimi almayan şoförlerin % 23.2'si kaza veya hastalık durumunda ilk yardıma gereksinimi öncelikli olan kişi sorusuna bilmiyorum yanıtını vermiştir.

Kanamalarda ilk yardım uygulamaları, kol/bacak kemiklerinde kırık ya da çıkıkta ilk yardım uygulamaları, ilk yardım uygulamasında ilk olarak yapılması gereken ilk değerlendirme, havale-sara nöbetinde yapılacak ilk yardım uygulaması ve burun kanamalarında yapılacak ilk yardım uygulamaları sorularına verilen yanıtlarda eğitim alan şoförler ile eğitim almayan şoförlerde istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. ($p<0.05$) Bu sorulara eğitim alan şoförler daha fazla doğru yanıt vermiştir.

TARTIŞMA

Kaza veya hastalık durumlarında hasta/yaralının durumunun daha kötüye gitmesini önlemek için olay yerinde bulunan kişilerin doğru ilk yardım bilgi ve becerisine sahip olması gerekmektedir. Yapılan birçok araştırmada doğru ilk yardım uygulamaları kaza veya yaralanma sırasında kişilerin durumunun daha da kötüye gitmesini önlediğini göstermektedir.

Erkan ve Göz (2006)'ün ilköğretim okullarında görev yapmakta olan öğretmenlerin ilk yardım konusundaki bilgi durumlarının belirlenmesi amacı ile gerçekleştirmiş olduğu çalışmada elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin ilk yardım ile ilgili yeterli bilgilere sahip olmadıkları belirtilmiştir. Bizim çalışma

grubumuzda da benzer şekilde ilk yardım bilgi konusunda eksiklikler görülmektedir.

Altındış ve ark. (2017) tarafından yapılan araştırmada meslek yüksekokulu öğrencilerinin ilk yardım konusundaki bilgi düzeylerinin incelendiği çalışmada, araştırmada öğrencilerin %7.5 gibi çok az bir bölümünün ilk yardım konusunda yeterli bilgi düzeyine sahip oldukları rapor edilmiştir. Yapılan literatür taramalarında farklı gruplarda yapılan çalışmalarda bizim çalışmamızda olduğu gibi ilk yardım bilgi düzeyinin yetersiz olduğu görülmektedir.

Adenike ve ark. (2012)'nin Nijerya'da sürücülere yönelik yapılan bir çalışmada sürücülerin büyük bir çoğunluğunun kanamalarda ilk yardım uygulaması ile resüsitasyon uygulamasında yetersiz oldukları belirlenmiştir. Büyükkayacı ve arkadaşlarının (2013) üniversite öğrencilerinde yaptığı çalışmada aynı şekilde kalp masajı yapma konusunda yetersiz bilgiye sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bu veriler bizim çalışmamızda ki verilerle paralellik göstermektedir.

Şenol ve ark. (1999)'nin otobüs ve kamyon şoförlerinde yaptığı çalışmada şoförlerin ilk yardım konusunda kendilerini yetersiz hissetme oranları % 8.3, Altıntop ve ark. (2000)'nin trafik polislerinde yaptığı çalışmada ise ilk yardım konusunda polislerin kendilerini yetersiz hissetme oranları da % 19.6 olarak bulunmuştur. Bu oranlara bakıldığında bazı meslek gruplarının ilk yardım konusunda kendilerini yeterli görmedikleri belirtilmiştir. Bizim çalışmamızda da şoförleri bazı ilk yardım konularında yetersiz oldukları söylenebilir.

Küçüköğlü ve ark. (2009)'nin yaptığı kırık, çıkık ve burkulma ile acil servise başvuran çocuklara hastaneye gelmeden yapılan ilk yardım uygulamalarını değerlendirdikleri çalışmalarında olguların yalnızca %19.2'sine sarma/askıya alma işlemi yapıldığını tespit etmiştir. Bizim çalışmamızda da şoförlerin kırık çıkıklarda ilk yardım uygulamaları ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığı görülmektedir.

Bakar ve Maral (2015)'in yaptığı çalışmada da bizimkine paralel olacak şekilde donmalarda, burun kanamalarında ve sara/havale nöbetlerinde yapılacak olan doğru ilk yardım uygulamalarına verilen cevapların bu konu hakkında yeterli bilgiye sahip olunmadığını göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan çalışmaların çoğunda farklı meslek gruplarında ilk yardım bilgi ve becerisinin önemi vurgulanmaktadır. İlk yardım bilmenin insanların hayatlarına küçük dokunuşlarla büyük olumsuzlukların önüne geçilebildiğini göstermektedir. Yapılan bazı çalışmalarda olduğu gibi bizim de çalışmamızda ilk yardım bilgi ve beceri düzeyinin yetersiz olduğunu görmekteyiz. Şoförler kaza ve hastalık durumlarıyla karşılaşan meslek grubu içerisinde yer almaktadır. Bu durumlarda doğru yaklaşım sergileyebilmeleri için yeterli ilk yardım bilgi ve becerisine sahip olmaları gerekmektedir. Bu amaçla belli dönemlerde şoförlerin ilk yardım eğitimi alması, bu eğitimlerin pekiştirilmesi ve kalıcı olması adına uygulamalı bir şekilde verilmesi gerektiği önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Adenike IOB, Oluwadiya KS, Bret AN, Olakulehin AO, Adewole OA. (2012). First aid knowledge and application among commercial intercity drivers in Nigeria Journal of Emergency Medicine, 2:108-113.
- Altındış S, Tok Ş, Aslan FG, Adıgöl MP. (2017). Üniversite öğrencilerinin ilk yardım bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. Sakarya Tıp Dergisi, 7(3): 125-130.
- Altıntop L, DüNDAR C, Güven H, Doğanay Z, Topbaş M. (2000). Samsun il merkezinde görev yapan trafik polislerinin ilk yardım eğitimi öncesi ve sonrası bilgi düzeyleri. Ulus Travma Acil Cerrahi Derg, 6(1): 53-6.
- Anonim (2019). İstatistikler. Erişim Adresi: İstatistikler [http://trafik.gov.tr/kurumlar/trafik.gov.tr/04-istatistik/Genel/Genel_Kazalar .pdf](http://trafik.gov.tr/kurumlar/trafik.gov.tr/04-istatistik/Genel/Genel_Kazalar.pdf). Erişim Tarihi:14.09.2019
- Bakar C, Maral I. (2015). Mesleki eğitim merkezinde ve düz lisede öğrenim gören öğrencilerin ilk yardım bilgi düzeylerinin karşılaştırılması. TTB MSG,10(36):41-47.
- Bakar C. (2003). (Uzmanlık Tezi). Ankara mesleki eğitim merkezinde eğitim gören çıraklar ile kalaba lisesi öğrencilerinin demografik özellikleri ile ilk yardım bilgi düzeylerinin karşılaştırılması. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Büyükkayacı DN, Koçak C, Sözen C. (2013). Üniversite öğrencilerinin ilk yardım bilgi düzeyleri ve bunu etkileyen faktörler. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(1): 57-70.
- Erkan M, Göz F. (2006). Öğretmenlerin ilk yardım konusundaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi. Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences, 9(4):63-68.
- Güler Ç, Bilir N. (1994). Temel İlk Yardım (A Düzeyi), 1. Baskı, 9-10, Sağlık Bakanlığı, Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü, Ankara.
- Küçüköğlü S, Arıkan D, Cürçani M. (2009). Kırık, çıkık ve burkulma durumlarında çocuklara yapılan ilkyardım uygulamalarının özelliklerinin belirlenmesi. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 12(4): 74-83.
- Marangoz İ, Muslu H, Karatutlu Ö. (2017). Tehlikeli ve çok tehlikeli iş kollarında ilk yardım eğitiminin önemi. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(45):255-261.
- Şenol V, Çetinkaya F, Yıldırım C. (1999). Otobüs ve kamyon şoförlerinin ilk yardım konusundaki bilgi tutum ve davranışları. Ulus Travma Acil Cerrahi Derg, 5(1):19-23.
- Yürümez Y, Sağlam H, Koken R, Tunay K. (2007). Evaluation of the level of knowledge of first aid and basic life support of the educators working in preschools. Akademik Acil Tıp Derg, 5(3):17-20.